

Museum Dr. Guislain

Gravure naar een tableau van Frederik Ruysch, uit: "Frederici Ruyschii, Opera omnia (anatomico-medico-chirurgica)", 1737 (Collectie Universiteitsbibliotheek Gent)

Recollection of the Abyss

Co-curatoren:

prof. dr. Ignaas Devisch (medische filosofie en ethiek, UGent)

& beeldend kunstenaar Alexi Williams Wynn

Sinds de Wetenschappelijke Revolutie worden menselijke resten bewaard voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijs. Tot op heden is het gebruikelijk om medische collecties aan te leggen. Ethiek, cultuur en tijdsgeest zijn steeds bepalend geweest in de vraag hoè en of deze verzamelingen aan een publiek getoond kunnen worden.

Deze medische collecties worden zo fysieke herinneringen aan hoe doorheen de tijd met het dode lichaam werd omgegaan; aan hoe het benaderd werd als goddelijk, wetenschappelijk, politiek of zelfs commercieel instrument. Sommige herinneringen kunnen ons in die mate vullen met schaamte dat we beslissen collecties te vernietigen, waardoor we een bron aan wetenschappelijk materiaal en geschiedenis uitwissen. De weerzin tegenover elk herkenbaar contact met de dood blijkt een constante doorheen de geschiedenis. Deze kon en kan blijkbaar enkel omzeild worden door de dood mooier of onherkenbaarder voor te stellen. In de 17de eeuw omfloerste anatoom Frederik Ruysch lichaamsdelen met kant. Vandaag leggen we biobanken aan met een onherkenbare collectie van menselijk materiaal.

We neigen naar een totale abstrahering van het dode lichaam, denk maar, los van wetenschap, aan de presentatie van vlees in schaaltes in de supermarkt. Kan het omvormen van dood weefsel tot een abstract gegeven zoals een biobank, echter ook leiden tot het faciliteren van een commerciële inzet van materiaal uit die biobank?

Het werk van Alexi Williams Wynn verleidt met fascinerende en intrigerende vormen. Tegelijk brengt het een moeilijk te definiëren gevoel van ongemak en onbehagen teweeg. Haar werk zet aan tot reflectie over het spanningsveld tussen schoonheid en het afstotelijke, tussen aantrekking en aversie. De installaties confronteren ons met een huidige vervreemding van het lichaam, waarbij we elke fysieke confrontatie met de dood uit de weg gaan, hoewel we ons blijvend aangetrokken voelen tot het lijfelijke.

Co-curators:

Prof. Ignaas Devisch (medical philosophy and ethics, Ghent University)

& visual artist Alexi Williams Wynn

Ever since the Scientific Revolution, human remains have been preserved for scientific research and educational purposes. To date it is customary for scientists to build comprehensive anatomical collections. Ethics, culture and the zeitgeist have always been crucial when considering how — and if — these collections should be shown to a wider audience.

For that reason said medical collections have literally come to embody the memory of how we have treated the human body over time; of how we approached it as a divine object, a scientific artefact, or as a political or even commercial instrument. Some of those memories have filled us with such shame that we decided to destroy entire collections, instantly wiping out an important source of scientific material and medical history.

The reluctance with which we approach death appears to remain constant throughout history. It seems the only way for us to get around this taboo is to make death more beautiful, or at least unrecognizable. In the 17th century anatomist Frederik Ruysch decorated body parts of the deceased with lace. Today we use biobanks that store large quantities of anonymous human samples for research purposes.

We tend to reduce the dead body to an abstract concept, almost reminiscent of the way processed meat is presented in a supermarket. Can the transformation of dead tissue into an idea, similar to those samples in a biobank, actually facilitate monetary gain?

Alexi Williams Wynn's work seduces with fascinating, intriguing forms but at the same time evokes a sense of discomfort. The work invites us to reflect on the tension between beauty and the horrid, between allure and aversion. Her installations confront us with our current disassociation from the corporeal, avoiding all physical confrontation with death, although we are perpetually enthralled by the physical.

Frederik Ruysch

Frederik Ruysch (1638–1731) was een Leidse anatoom, zoöloog en botanicus. Hij werd bekend om zijn vernieuwende technieken in het prepareren, bewaren en exposeren van dierlijke en menselijke lichaamsdelen. Hij ontwikkelde een bijzondere methode waarbij hij tot in de kleinste haarvaatjes van zijn specimen gekleurde was injecteerde. Het preparaat dompelde hij vervolgens onder in een bewaarvloeistof waarvan hij het recept zorgvuldig geheim hield. Ruysch' preparaten kregen via deze dissectie- en bewaarmethode een bijzonder levendig uitzicht. Zijn gewoonte om ze vaak ook nog fijntjes af te werken met kant, droeg bij tot hun vivaciteit.

De ruime en veelbesproken collectie die Ruysch aanlegde diende in de eerste plaats als didactisch materiaal voor zijn anatomische lessen. Daarnaast stelde hij zijn collectie ook open voor het publiek. Hij spande zich in om de toeschouwer naast inzichten in de anatomie ook een esthetische ervaring te bieden. Het publiek apprecieerde zijn collectie in die mate dat hij de bijnaam 'de Doodskunstenaar' kreeg. Zijn collectie vergaarde zoveel faam dat hij ze in 1717 kon verkopen aan de Russische tsaar Peter de Grote die ze onderbracht in de Kunstkamera in Sint-Petersburg.

De tableaux zouden volgens sommigen zijn vernietigd toen een geestelijke ze ontdekte en de foetussen een begrafenis wou gunnen. Deze memento mori overleven enkel via etsen in de anatomische thesauri van Ruysch.

uit: "Frederici Ruyschii, Opera omnia (anatomico-medico-chirurgica)", 1737 (Collectie Universiteitsbibliotheek Gent)

Histologische slides (weefselstukjes verwerkt tot dunne snedes, gekleurd en gemonteerd op glasplaatjes voor microscopisch onderzoek) uit de onderzoek collectie van de eerste voltijds forensische arts en wetshistoricus aan de Universiteit Gent, professor Frédéric Thomas (1906 – 1986)

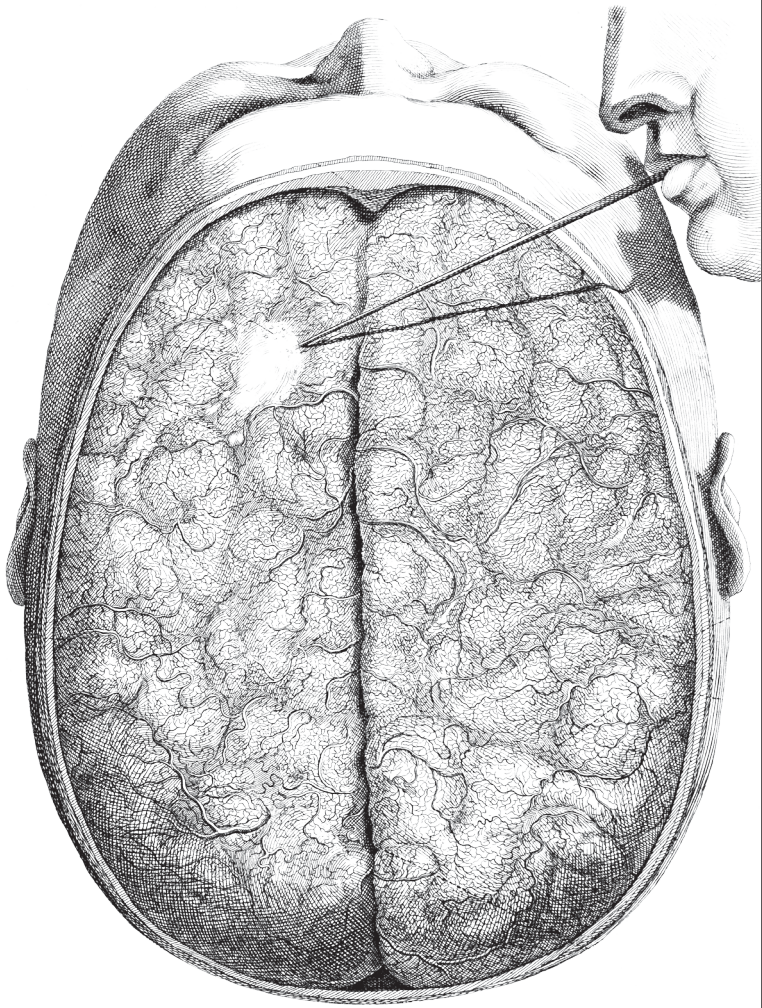

In de eerste plaats esthetiseerde Ruysch zijn specimens om anatomie toegankelijk te maken en de natuurlijke afkeer bij de toeschouwer weg te nemen. Daarnaast had Ruysch ook alternatieve motieven. Hoe mooier zijn preparaten, hoe meer hij zijn vakkundigheid in het ontleden kon tonen, waardoor zijn faam in verhouding groeide. Daarenboven verkocht hij de preparaten waarbij de schoonheid ervan in een commerciële meerwaarde resulteerde.

Ruysch creëerde eveneens een aantal stilleven (tableaus, zie voorblad) die hij vervaardigde met o.a. blaasstenen, afgietsels van bloedvaten en skeletten van foetussen. Als stads-vroedmeester van Amsterdam had hij gemakkelijk toegang tot foetaal materiaal dat hij verwerkte in deze 'organische landschappen'. De onschuld van het leven dat niet was geleefd, voegde een dimensie toe aan het werk en zette aan tot reflectie. Vaak kregen zijn tableaux ook een moraliserend opschrift.

Collectie specimens gefixeerd op formol uit Laboratorium voor Pathologische Ontleedkunde (Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen) en Vakgroep Pathologie (Faculteit Diergeneeskunde)

uit: "Frederici Ruyschii, Opera omnia (anatomico-medico-chirurgica)", 1737
(Collectie Universiteitsbibliotheek Gent)

Preparaten Frederik Ruysch, Collectie Universitair Medisch Centrum Utrecht
Antebrachium infantum A. II : Typisch voor Ruysch is dat het handje een anatomisch object toont. In dit geval toont de rechterhand de binnenkant van de huid van het linkerhand. Zo laat hij het verschil zien tussen de levende en de dode materie van de huid.

Kennis en kijkgenot: een vreemd huwelijk

prof. dr. Ignaas Devisch

Wie een museum bezoekt doet dat in principe om esthetische redenen: je wil geprikkeld worden door een zintuiglijke ervaring die je genoeg verschaft omwille van de kijkervaring zelf. Zo ga je kijken naar Van Gogh, of

Zurbarán, of wie dan ook, omdat je iets mooi, interessant of prikkelend vindt. De esthetische ervaring, zo schreef Immanuel Kant in zijn bekende boek de *Kritik der Urteilkraft*, is een ervaring van 'belangeloos welgevallen'.

Een museumbezoek is in die zin een volkomen nutteloze ervaring: het gaat om de ervaring op zich, niet om een ander doel te dienen.

In een wetenschapsmuseum gelden in principe andere spelregels. Wetenschap en esthetiek kunnen uiteraard samengaan maar in tegenstelling tot esthetiek dienen kennis en wetenschap in principe een ander doel dan zichzelf: ze prikkelen omdat ze de wereld voor ons ontsluiten en andere nuttige dingen dienen. Dat ze daarbij ook een esthetisch welbehagen met zich mee kunnen brengen is aangenaam meegenomen maar in principe nooit het hoofddoel van een wetenschapsmuseum zelf.

Er is zelfs meer: een wetenschapsmuseum vertoont vaak een zeker ongemak met het tentoongestelde, zeker wanneer het om menselijke specimen gaat: mogen of kunnen we hier wel naar kijken, laat staan esthetisch welbehagen bij ervaren?

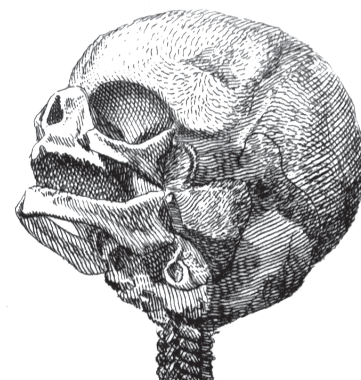
Een museum dat kennis tentoonstelt doet dat in principe niet omdat het tentoongestelde mooi is en tot een belangeloos genot leidt maar omwille van een hoger doel: mensen ertoe aansporen om nieuwe inzichten te verwerven. Net doordat ze de bezoeker stimuleert om met een neutrale — geen esthetische — blik te kijken naar het tentoongestelde komt een wetenschapsmuseum ermee weg om specimen van overleden mensen te tonen. Ten slotte gaat het om wetenschap en studie en niet om genot.

In het verlengde hiervan hebben vele mensen er geen moeite mee dat het menselijk lichaam ter beschikking wordt gesteld aan de wetenschap en dat die wetenschap daar als zodanig mee naar buiten mag komen. Het wordt pas link wanneer een museum dood menselijk materiaal zomaar te kijk zet — letterlijk dus: het ten toon stelt, zonder

enige duiding of door in het midden te laten of het nu gaat om wetenschap dan wel esthetiek. Dan zijn we vaak geschokt omdat er 'onethisch' met het menselijk lichaam zou worden omgegaan.

Het interessante aan deze tentoonstelling is dat het je met de grijze zones van dit onderscheid confronteert. Je wordt teruggekaatst op je eigen blik waarmee je naar de dingen kijkt. Deze tentoonstelling confronteert de bezoeker met enkele vragen: waar kijk ik naar? Wil ik hier wel naar kijken? Mag ik het tentoongestelde wel aan mijn blik onderwerpen of doe ik er beter aan niet te kijken? Zowel het werk van anatoom Frederik Ruysch als dat van kunstenaars Alexi Williams Wynn zorgen ervoor dat je die vragen niet kan ontlopen. Natuurlijk verschilt het ontsluiten van een wetenschappelijke collectie van een gewone tentoonstelling, maar juist de grijze zone ertussen maakt het moeilijk.

Het verrassende aan de tentoonstelling is dat zodra je dichterbij komt, je beseft dat het om iets anders gaat dan wat je dacht. Ze zet je op het verkeerde been en laat je naar huis gaan met een aantal vragen of misschien zelfs een ongemakkelijk gevoel. Maar is dat niet de functie van elke interessante tentoonstelling die meer wil doen dan de 'platte' bevrediging van een bepaald consumptief genot?

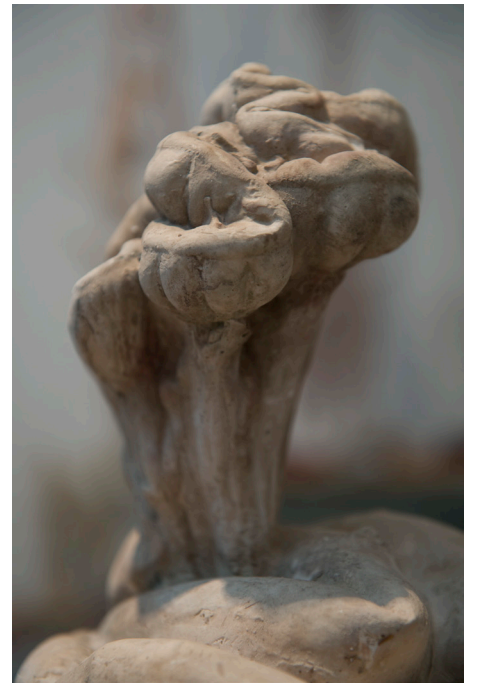

Alexi Williams Wynn

Alexi Williams Wynn was born in 1972 in Wrexham, UK and lives and works in London and Ghent. She studied at City and Guilds and at the Royal Academy of Art, London. More recently she has been working in collaboration with the department of Morphology, Faculty of Veterinary Medicine, University of Ghent, Belgium.

Williams Wynn creates three-dimensional installations from casts made directly from life. Through this process she abstracts the body in a very direct way. The installations that emerge from this process have a sensual ambiguity, recognizable yet straining forms that seduce the eye but equally question our accepted notions of beauty. Blurring boundaries between the real and the surreal, her work disrupts the predictability of our expectations.

"I am not interested in inventing new forms but in re-appropriating what already exists. My aim like many artists is to evoke new ways of seeing."

